Nr 36

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion om vidgad rätt till folkpension för utlandssvenskar.

Motionen

I motionen 1973:1149 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag syftande till att svensk medborgare, som verkat i större delen av sitt liv i Sverige och som bosatt sig utomlands, skall kunna erhålla svensk folkpension under sin återstående livstid, om vederbörande så önskar.

Gällande bestämmelser

För rätt till folkpension krävs enligt 5 kap. 1 § lagen om allmän försäkring (AFL) i princip svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige. Från kravet på bosättning i Sverige undantas svensk medborgare, som varit mantalsskriven i Sverige för det år varunder han eller hon fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan.

Genom bestämmelser i 5 kap. 2 § AFL har det öppnats möjlighet till bibehållande av pensionsrätten för den som efter att ha kommit i åtnjutande av folkpension mister sitt svenska medborgarskap eller flyttar utrikes utan att vara tillförsäkrad pension enligt den regel som grundas på mantalsskrivning. Sådan rätt att bibehålla pensionen kan grundas antingen på att Kungl. Maj:t förordnat så för vissa fall eller på att det vid prövning av ett enskilt fall kan framstå som oskäligt att indraga pensionen.

Förordnande med stöd av sistnämnda paragraf har meddelats bl. a. i kungörelsen (1962:516) med föreskrifter rörande rätt till folkpension utom riket i vissa fall. Enligt denna kungörelse kan svensk medborgare, som kommit i åtnjutande av folkpension enligt 5 kap. 1 § AFL men vars rätt enligt detta lagrum upphört, efter framställning hos allmän försäkringskassa även i fortsättningen få åtnjuta folkpension. Förutsättning härför är att hans vistelse utomlands föranletts av vård av hälsan eller behandling för sjukdom och att det finns skälig anledning antaga, att vården eller behandlingen har avsevärd betydelse för honom. Prövningen av omständigheterna i det enskilda fallet ankommer på vederbörande försäkringskassa.

Sverige har slutit avtal rörande socialförsäkringsförmåner med ett flertal främmande länder. Sådana överenskommelser har träffats i konventioner med Danmark, Finland, Island och Norge 1955 (nordiska trygghetskonventionen), med Schweiz 1954, med Italien 1955, med Storbritannien och Nordirland 1956 och med Jugoslavien 1968. Sverige

har dessutom anslutit sig till en provisorisk europeisk överenskommelse 1953 med betydelse för, utöver redan nämnda länder, Irland, Nederländerna, Västtyskland, Belgien, Frankrike, Luxemburg och Grekland. För svenska medborgare innebär tillämpning av bestämmelserna i nu berörda överenskommelser bl. a. att de under bosättning i något av de fördragsslutande länderna har rätt till pension enligt dessa länders lagstiftning. För erhållande av sådan pension har i konventionerna uppställts krav på viss tids vistelse i ifrågavarande land. I avvaktan på erhållande av sådan pension föreligger emellertid vissa möjligheter för svensk medborgare, som – sedan han börjat uppbära folkpension – lämnat Sverige, att få bibehålla den svenska folkpensionen. Såsom exempel härpå kan nämnas att en svensk medborgare som flyttar till ett annat nordiskt land med stöd av artikel 4 b i den nordiska trygghetskonventionen har rätt att åtnjuta den svenska folkpensionen till dess han uppfyller rätt för motsvarande ålderspension i vistelselandet.

Utskottet

Till skillnad från pension från tilläggspensioneringen, som – i de fall rätt till sådan pension föreligger – följer den försäkrade oavsett medborgarskap och bosättningsort, utgår folkpension i princip endast till i Sverige bosatta svenska medborgare. Anledningen till att rätten till folkpension begränsats på detta sätt torde i första hand vara att folkpensionen är avsedd att tillförsäkra mottagaren en viss minimistandard, oberoende av om denne betalat folkpensionsavgift eller skatter eller varit verksam i förvärvslivet. Kraven på bosättning och medborgarskap gäller emellertid inte undantagslöst. För att svenska medborgare som vistats och verkat i Sverige under större delen av sitt verksamma liv inte skall gå miste om folkpension har således föreskrivits att svensk medborgare, som varit mantalsskriven i Sverige för det år varunder han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan skall ha rätt till folkpension var han än bosätter sig senare.

Under vissa förutsättningar har också den som kommit i åtnjutande av folkpension men som för vård av hälsan eller för behandling av sjukdom måste vistas utomlands rätt att få bibehålla folkpensionen.

Sverige har slutit avtal rörande socialförsäkringsförmåner med ett flertal främmande länder. För en svensk medborgare innebär tillämpningen av bestämmelserna i dessa överenskommelser bl. a. att han efter viss tids bosättning i något av de fördragsslutande länderna har rätt till pension enligt dessa länders lagstiftning.

Förevarande motion syftar till att svensk medborgare, som verkat större delen av sitt liv i Sverige – om han så önskar – skall kunna erhålla svensk folkpension under sin återstående livstid även om han bosätter sig utomlands. Motionärerna påpekar att det även i de fall då en konvention med det främmande landet föreligger kan inträffa att vistelselandet betalar väsentligt lägre pension än hemlandet. Motionärerna nämner

som exempel ett fall som torde avse tillämpningen av artikel 4 b i den nordiska trygghetskonventionen. Enligt denna artikel bibehåller en svensk medborgare, som uppbär folkpension i Sverige och som flyttar till Finland, sin rätt till folkpension till dess han uppfyller villkoren för rätt till pension från Finland.

Enligt utskottets uppfattning har det huvudsakliga syftet med motionen tillgodosetts redan i nu gällande lagstiftning. Man torde nämligen kunna utgå från att de regler som gäller för erhållande av folkpension vid bosättning utomlands täcker i första hand just sådana fall där pensionären varit verksam större delen av sin aktiva tid i Sverige. Utskottet vill också erinra om att ett stort antal länder numera har relativt väl utbyggda socialförsäkringssystem. Så är bl. a. fallet med de länder med vilka Sverige slutit avtal angående socialförsäkringsförmåner. En svensk medborgare som flyttar till något land, med vilket Sverige träffat en sådan överenskommelse, får därför regelmässigt rätt till pension enligt detta lands lagstiftning. Som motionärerna påpekar kan denna pension självfallet vara betydligt lägre än den svenska folkpensionen. Detta förhållande utgör emellertid enligt utskottets mening inte något skäl att vidta ändring i nu gällande regler. Man måste nämligen beakta att folkpensionen är en skattefinansierad förmån och att Sverige i de nyss berörda konventionerna gjort betydande åtaganden i pensionshänseende beträffande utländska medborgare. Utskottet avstyrker på grund härav bifall till motionen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1973:1149.

Stockholm den 22 november 1973

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Lundberg (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö* (m), Olsson i Stockholm (vpk), fröken Bergström (fp) och herr Lindström (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

GOTAB 73 5457 S Stockholm 1973